

Prof. dr hab. Artur Blaim
Instytut Anglistyki i Amerykanistyki
Uniwersytet Gdański

**OCENA DOROBKU NAUKOWEGO
DR SYLWII JANINY WOJCIECHOWSKIEJ W ZWIĄZKU Z WNIOSEM O
NADANIE JEJ STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO**

Dr Sylwia Janina Wojciechowska zatrudniona jest na stanowisku adiunkta w Akademii Ignatianum w Krakowie. Wcześniej pracowała w charakterze asystenta wykładowcy i wykładowcy akademickiego na Uniwersytecie w Stuttgarcie, Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego oraz Wyższej Szkole Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie.

Habilitantka posiada dwa tytuły magistra. Pierwszy z nich to magister filologii klasycznej uzyskany na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w 2000 roku na podstawie pracy *Katalog Argonautów w eposie Argonautika Apollionosa z Rodos*. Kolejny tytuł magistra, tym razem w zakresie filologii angielskiej i filologii włoskiej, otrzymała w 2005 roku na uniwersytecie w Stuttgarcie na podstawie pracy *The Poems of the Anthology „English Helicon” and the Pastoral Tradition*, której promotorem był profesor Hans Ulrich Seeber, jeden z najwybitniejszych europejskich literaturoznawców-anglistów. Jej dyplom został następnie nostryfikowany przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w 2009 roku.

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa został nadany Habilitantce przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w 2012 roku podstawie dysertacji doktorskiej *(Re)Visions of the Pastoral in Selected British and American Post-Romantic Fiction* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Mirosławy Bucholtz z UMK. Po pięciu latach praca została wydana drukiem przez Wydawnictwo Naukowe WAM w Krakowie.

Dr Sylwia Wojciechowska jest autorką 30 publikacji obejmujących 2 monografie autorskie, 2 książki współredagowane, 15 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 11 artykułów w czasopiśmie. Po doktoracie habilitantka znacząco powiększyła swój dorobek naukowy zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Ponadto aktywnie uczestniczyła w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, podczas których wygłosiła 28 referatów. Według Google Scholar jej prace miały 19 cytowań od 2018 roku.

Na początku działalności naukowej zainteresowania habilitantki koncentrowały się głównie, choć nie wyłącznie, wokół literatury pastoralnej, a następnie na zjawisku nostalgii w ujęciu komparatystycznym, które pojawia się w większości jej prac publikowanych w ostatnich latach.

Najważniejsze przedstawione do oceny osiągnięcie naukowe to wydana w 2023 roku monografia *Nostalgia as a Mode of Reflection in the Autobiographical Narratives of Joseph Conrad and Henry James* wydana w 2023 roku przez Peter Lang Verlag. Książka ta poświęcona jest analizie porównawczej zjawiska nostalgii w pismach autobiograficznych dwóch autorów pochodzących z odmiennych kręgów kulturowych, a zarazem działających w obrębie kultury i literatury brytyjskiej. Stawiane przez Autorkę tezy są starannie udokumentowane, co świadczy o jej wnikliwości i rzetelności badawczej oraz dogłębnej znajomości omawianej problematyki. Autorka nie ogranicza się jedynie do analizy prac autobiograficznych obu pisarzy, powszechnie uznawanych za najważniejsze, ale uwzględnia także ich wypowiedzi epistolarne, w których obecne są wątki autobiograficzne. Warto również zwrócić uwagę na imponującą orientację Autorki w rozległej literaturze przedmiotu, o czym świadczy obszerna bibliografia i umiejętne, często polemiczne wykorzystanie ustaleń innych badaczy we własnych rozważaniach.

Składająca się z dwóch rozdziałów pierwsza część książki ma charakter teoretyczny i zawiera wysoce erudycyjne, a zarazem krytyczne omówienie stanu badań nad problematyką nostalgii i autobiografizmu. Należy podkreślić świetną orientację Autorki w najnowszych i klasycznych pracach z tej dziedziny, jak również właściwe korzystanie z ustaleń innych badaczy w jej własnych rozważaniach. Przedstawiając historię powstania i ewolucji użycia pojęcia nostalgia, Autorka rozpoczyna od omówienia sposobu rozumienia nostalgii przez twórcę pojęcia Johanna Hofera, który wykorzystywał je w kontekście medycznym. Autorka ukazuje następnie w zarysie ewolucję sposobów wykorzystywania tej kategorii poczynając od psychiatrii, poprzez filozofię, nauki społeczne, historię, psychologię, do jej obecnego zastosowania w badaniach nad literaturą i mediami. Stwierdzając, iż obecnie dominuje ahistoryczne rozumienie tego terminu, Autorka proponuje jego modyfikację w oparciu o ustalenia dokonane przez Freda Davisa i Svetlanę Boym. Przesunięcie w rozważaniach punktu ciężkości z drugiego członu (algos) na pierwszy (nostos) podkreśla większą wagę wizji powrotu w porównaniu do aspektu emocjonalnego wynikającego z napięć nostalgicznych. To nowe rozumienie nostalgii znajduje swój wyraz w propozycji nowego zapisu graficznego („nost/algia”) prowadzącego do dezautomatyzacji jego pojmowania poprzez unaocznienie jego dwuczłonowości. Na zasadzie analogii z wprowadzonym przez Leo Marxa pojęciem “the pastoral design” Autorka wprowadza termin “the nostalgic design” umożliwiający dwojaki rozumienie nostalgii jako „struktury uczuć” reprezentującej „nostalgię prostą” (simple nostalgia), wyrażającą przede wszystkim emocjonalność połączoną z sentymentalnym, często eskapistycznym, spojrzeniem na przeszłość bez związku z terażniejszością, i jako „strukturę myśli” odnoszącą się do „nostalgii złożonej” (complex nostalgia), polegającej na próbie odtworzenia przeszłości w kontekście terażniejszości i przyszłości oraz umożliwiającej powstanie bardziej skomplikowanego dyskursu wprowadzającego intertekstualność.

Równocześnie z rozważaniami na temat nostalgii w rozdziale II pt. “Auto/bio/graphical Narration: Genre, Mode, and Nostalgia”, Autorka przedstawia swoje refleksje dotyczące autobiografizmu („auto/biografizmu”). Podobnie jak ma to miejsce w przypadku omawiania pojęcia nostalgii, jej własne rozważania pozostają w stałym odniesieniu do ustaleń innych badaczy.

Głównym celem, jak deklaruje, jest ustalenie statusu piśmiennictwa autobiograficznego. Nawiązując do propozycji uznanych teoretyków gatunku autobiografii, takich jak Georges Gusdorf, Philippe Lejeune, czy Małgorzata Czermińska, Autorka dochodzi do wniosku, iż najbardziej adekwatnym stanowiskiem byłoby przyjęcie modalnego podejścia do problemu twórczości autobiograficznej poprzez podkreślenie fikcjonalnych raczej niż referencjalnych. Powołując się na własne propozycje przedstawione w Rozdziale I, Autorka wskazuje na zbieżność pomiędzy autobiografią a trybem nostalgicznym przejawiającą się w dominacji nostalgii złożonej nad nostalgią prostą w procesie kształtowania dyskursu autobiograficznego.

Rozdział trzeci pt. "Bios: Outer Referentiality" ukazuje w jaki sposób procesy transformacji zachodzące w okresie przełomu wieków XIX i XX znajdują swoje odbicie w *The Mirror of the Sea* Conrada i *Autobiographies* Jamesa. Posługując się metodą bardzo uważnego czytania analizowanych tekstów, a jednocześnie nieodmiennie uwzględniając interpretacje i ustalenia innych badaczy, Autorka koncentruje się na identyfikacji charakterystycznych cech twórczości autobiograficznej obu pisarzy, a przede wszystkim na sposobach prowadzenia narracji oraz podstawowych różnicach w postrzeganiu własnej przeszłości i miejsc, z którymi byli wówczas związani. Przekonująco dowodzi na podstawie stosownie dobranych cytatów, iż w przypadku Conrada, przeszłość jest ukazana jako czas bezpowrotnie miniony, choć nadal stanowiący źródło norm obowiązujących w przeżywaniu czasu teraźniejszego. Dla Jamesa przeszłość stanowi natomiast punkt wyjścia dla przemian, które mają dokonać się w przyszłości. Autorka słusznie argumentuje, że tak odmienne widzenie relacji pomiędzy przeszłością a teraźniejszością – w obu przypadkach pojmowane w ramach tego, co określa mianem nostalgii złożonej – jest w decydującym stopniu zdeterminowane odmiennym kontekstem historyczno-politycznym warunkującym wizję świata obu autorów: okupowanej przez ościenne kraje Polski i szybkiego wzrostu globalnej potęgi Ameryki.

Rozdział IV pt. "Autos: (Up)rootedness and the Self" poświęcony jest przedstawieniu sposobu postrzegania i stosunku Conrada (*A Personal Record*) i Jamesa (*A Small Boy and Others, Notes of a Son and Brother, The Middle Years*) do domu dzieciństwa oraz ich odmiennych doświadczeń związanych z jego opuszczeniem i wyjazdem z kraju. Punktem wyjścia dla tych rozważań staje się przyjęte przez Autorkę rozróżnienie pomiędzy pojęciem *patris* oznaczającym „ojcowiznę” – miejsce związane z ojcem wywołujące nostalgiczną tęsknotę – i upolitycznionym terminem *patria* odnoszącym się do ojczyzny. Następnie na podstawie starannej analizy autobiograficznych tekstów obu pisarzy, dr Wojciechowska przekonująco argumentuje, że w przypadku Conrada mamy do czynienia z wzajemnym przenikaniem się obu tych pojęć z pewną dominacją motywów związanych z „ojczyzną” raczej niż z podkreślaniami osobistych związków z domem rodzinnym. Zdaniem Autorki pozbawiona zewnętrznych oznak sentymentalizmu i emocji, a nawet ironiczna narracja Conrada, realizująca model nostalgii złożonej, stanowi swoisty kamuflaż kryjący uczucia zbyt osobiste, by mówić o nich publicznie, natomiast w utworach Jamesa jego stosunek do wielowymiarowo ukazanej przeszłości związanej z *patris* wydaje się pozornie zdominowany przez emocjonalność „prostej nostalgii”. W rzeczywistości, jednakże, stanowi jeden z wielu zabiegów pisarza zmierzających do przedstawienia spójnego, a zarazem złożonego obrazu

„domu rodzinnego”.

Pomimo pozornych podobieństw formalnych autobiograficznych utworów Conrada i Jamesa, wynikających, według krytyków przywoływanych przez Autorkę, z wczesnomodernistycznej predylekcji do narracji impresjonistycznych, pisarzy różni zasadniczo odmienny stosunek do czasu i przestrzeni. U Jamesa czas zostaje podporządkowany przestrzeni, podczas gdy u Conrada dominuje wymiar temporalny, w którym przestrzeń odgrywa jedynie drugorzędą rolę. Druga istotna różnica związana jest z przyjęciem przez Conrada i Jamesa odmiennych modeli narracyjnych (odpowiednio *Odyseja* Homera i *Eneida* Wergiliusza). Modele te generują odmienne wizje powrotu do „ojcowizny”: w przypadku Conrada powrót ten jest niemożliwy, ponieważ zachowany w pamięci obraz *patris* pochodzi z czasów nieistniejącej już, przedrozbiorowej Polski, podczas gdy dla Jamesa, podobnie jak dla Eneasza, istotna jest przyszłość, w której ma się dokonać połączenie europejskiej i amerykańskiej przeszłości z ich teraźniejszością i przyszłością. Nieprzypadkowo odniesienia do europejskich pradziejów rodziny Jamesa pojawiają się już na samym początku *Autobiographies*. Struktura nost/algii w autobiograficznych tekstach Jamesa podważa przypisywany mu kosmopolityzm i wskazuje na jego przywiązanie do Ameryki, nie wykluczające w żadnym stopniu jego identyfikacji z Anglią i Irlandią, które uznaje za przestrzeń *patria*. Poza tą przestrzenią pozostają u Jamesa Francja i Włochy.

W rozdziale V pt. „Graphe: Writing Oneself” Autorka dokonuje analizy metod i technik literackich, przy pomocy których obaj pisarze kształtują swoje autobiograficzno-nostalgiczne uniwersum. Conrad, jak dowodzi Habilitantka, nawiązuje do oralnej tradycji szlacheckiej gawędy, będącej zarówno gatunkiem literackim, jak i narodotwórczym zjawiskiem kulturowym na dawnych polskich Kresach, opartym na nostalgicznym ewokowaniu czasów minionych, przy czym sama gawęda stanowi swoiste rezydium owej przeszłości. Jak zaznacza Autorka, elementy gawędy pełnią również istotną rolę kompozycyjną u Conrada, szczególnie w nostalgicznie zorientowanym *A Personal Record*. Z użycia konwencji gawędy wynika także wyraźne nastawienie na dominację wrażeń słuchowych nad wizualnymi w utworze. W przypadku Henry Jamesa dominantę stanowi obrazowość – nastawienie na wizualny aspekt prezentowanej przeszłości, często sugerowany przez wykorzystanie tropiki pastoralnej. Zdaniem autorki, niezależnie od preferowanych przez obu pisarzy technik narracyjnych, istotną rolę odgrywają w ich dziełach napięcia nostalgiczne uwypuklające „piękno słów lub wizji i obrazów”.

W swojej książce Autorka stawia interesującą i przekonującą tezę, że posłużenie się kategorią nost/algii rozumianej jako „struktura myśli” pozwala na postrzeganie autobiograficznych tekstów Conrada – dotychczas interpretowanych na ogół oddzielnie – jako części jednej większej całości, pomimo dzielących je różnic pod względem formalnym i tematycznym. Sama Autorka traktuje swoje rozważania jako kontynuację wcześniejszych badań nad problematyką sielanki. Jednakże motywy pastoralne – choć czasami przez nią przywoływane, szczególnie w odniesieniu do Jamesa, nie odgrywają najważniejszych ról w jej analizie tekstów obu twórców. Niekiedy, podczas lektury książki, można również odnieść wrażenie, że anonsowana w tytule i rozważaniach wstępnych problematyka nostalgii ustępuje nadzwyczaj zręcznie prowadzonej i wielowymiarowej

analizie piśmiennictwa autobiograficznego Conrada i Jamesa. Takie drobne wątpliwości w żaden sposób nie obniżają poważnej wartości poznawczej książki, która w sposób istotny poszerza naszą wiedzę nie tylko na temat twórczości autobiograficznej Henry Jamesa i Josepha Conrada rozważanej z perspektywy komparatystycznej, lecz przynosi również interesującą propozycję teoretyczną związaną z piśmiennictwem autobiograficznym oraz sposobami jego badania. Co istotne, Autorka nie stara się „naginać” analizowanych faktów do przyjętych z góry założeń teoretycznych, na przykład, omawiając problematykę narracji w rozdziale II, poświęca również uwagę tym tekstom, których stopień autoreferencjalności jest bardzo niski. O wartości książki decyduje również przyjęta przez Autorkę metoda badawcza łącząca w sobie wnikliwe i uważne odczytanie omawianych tekstów, z umiejętnym wykorzystaniem własnych propozycji teoretycznych, a zarazem stała świadomość ustaleń innych badaczy, które Autorka niesłychanie starannie dokumentuje, nawet wtedy, gdy weszły one do szeroko rozumianej domeny publicznej. Erudycyjność, jaką habilitantka wykazuje w toku argumentacji, dowodzi solidnego przygotowania do podjęcia tematu twórczości dwóch z najczęściej omawianych pisarzy anglojęzycznej literatury.

Do przedstawionego do oceny „osiągnięcia naukowego” Autorka zalicza również artykuł “Nostos, Nostalgia, and Pastoral in Twentieth-Century British Prose Fiction.” *Papers on Language and Literature*”, w którym koncentruje się na wykorzystaniu zaproponowanej przez Svetlanę Boym formuły „nostalgii refleksyjnej” do rozważań nad prozą okresu Modernizmu na przykładzie czterech utworów (*The Golden Age* Kennetha Grahame, *The Go-Between* L.P. Hartley’ a, *To the Lighthouse* Virginii Woolf i *The Return of the Soldier* Rebekki West) oraz interesującym poszerzeniu rozważań zawartych w *Nost/algia as a Mode of Reflection in the Autobiographical Narratives of Joseph Conrad and Henry James* na temat etymologii, znaczenia i możliwych aplikacji pojęć *nostos*, *pothos*, *patris* i *patria* w badaniach nad literaturą wykorzystującą tryb nostalgiczny, szczególnie w odniesieniu do jego związku z obecnością motywów sielankowych lub elegijnych w zależności od wysunięcia na plan pierwszy motywów określanych przez *nostos* (sielanka) lub *algos* (elegia). Propozycja Autorki wskazująca na możliwość nowego ujęcia tej problematyki wydaje się bardzo obiecująca, choć wymagająca dalszych badań obejmujących bardziej zróżnicowany materiał analityczny.

Poza dwoma tekstami przedstawionymi jako „osiągnięcie naukowe”, Autorka zajmuje się zagadnieniem nostalgii w pięciu pracach opublikowanych w czasopiśmie i książkach zbiorowych. Dwie z nich “Patterns of Nostalgia in the Autobiographical Reflections of Joseph Conrad and Henry James”, “Modernist Nost/algia in *The Mirror of the Sea*” łączą się ściśle z tematyką poruszaną w książce, natomiast trzy kolejne “Memory and Reflective Nostalgia in *To the Lighthouse* by Virginia Woolf and *The Go-Between* by L.P. Hartley,” “Idealizing or Critical? Nostalgia for the Edwardian Golden Age”, “Nostos, Nostalgia, and Pastoral in Twentieth-Century British Prose Fiction” przedstawiają zagadnienie na przykładzie dzieł innych pisarzy, skutecznie dowodząc użyteczności przyjętych przez Autorkę kategorii w refleksji nad dziełami także innych pisarzy.

W pracy zatytułowanej “Politics and the Inadequacy of Words in Joseph Conrad’s Non-Fiction” (2021) dr Wojciechowska dokonuje analizy charakteru i funkcji retoryki wypowiedzi

politycznych Conrada z okresu I wojny Światowej i czasów powojennych. Autorka podkreśla przy tym ich nieprzystawalność do obecnie obowiązujących norm poprawności politycznej i podejścia dekonstruktywistycznego, co w połączeniu z występującą w dziełach Conrada tendencją do polegania na opozycjach binarnych, kwestionowanych przez krytykę dekonstruktywistyczną, uznaje za istotną okoliczność wpływającą na malejące zainteresowanie jego twórczością.

Poza dominującą w jej najnowszych pracach problematyką nostalgii, habilitantka opublikowała szereg prac na temat swoich wcześniejszych zainteresowań badawczych związanych z literaturą pastoralną i formami jej obecności w tekstach należących do innych okresów. Problematyka ta została najszerzej omówiona w książkowej wersji jej rozprawy doktorskiej *(Re)Visions of the Pastoral in Selected British and American post-Romantic Fiction* oraz serii wcześniejszych i późniejszych publikacji. I tak, na przykład, w artykule „*Locus amoenus* or *locus horridus*: the Forest of Arden as a Setting in *As You Like It*” (2011) Autorka stara się ustalić, w jakim stopniu sztuka Szekspira realizuje wymogi bardzo popularnej wówczas konwencji pastoralnej, szczególnie, choć nie wyłącznie, w wymiarze relacji spacji społecznych określonych opozycją dworu (miasta), reprezentującego bogactwo, wyrafinowanie i zepsucie, przeciwstawionego światu rustykalnemu (lasowi), związanemu z ubóstwem, prostotą i cnotą. Precyzyjna analiza przedstawiona przez Autorkę ukazuje, w jaki sposób Szekspir kwestionuje werbalny obraz Lasu Ardeńskiego przedstawiany przez niektóre postaci, wprowadzając do niego elementy *locus horridus* nie tylko poprzez motyw krwawych polowań na bezbronne zwierzęta, ale również w formie niesprzyjającego klimatu (zimy) i niebezpieczeństw ze strony dzikich zwierząt (źmija, lwica). Habilitantka słusznie wskazuje na ambiwalencję obrazu świata natury wykazującego cechy zarówno *locus amoenus*, jak i *locus horridus*. Funkcją takiej konstrukcji natury jest zarysowanie realistycznego i bardziej przekonującego obrazu człowieka, zgodnie z szekspirowską tendencją do podporządkowywania konwencji gatunkowych wymogom prawdopodobieństwa, dzięki czemu – paradoksalnie – zmodyfikowana konwencja może bardziej przekonująco odgrywać rolę *locus amoenus*.

Szekspirowskie odniesienia pojawiają się też w pracy „Pastoral Repose: Shakespearean Reminiscences in *Under the Greenwood Tree* by Thomas Hardy” (2018) zamieszczonej we współredagowanej przez dr Wojciechowską pracy zbiorowej *Colossus: How Shakespeare Still Bestrides the Cultural and Literary World*. Autorka kontynuuje tu swoje wcześniejsze refleksje na temat *As You Like It*, tym razem w kontekście bardzo interesującej analizy wpływu konwencji pastoralnej odwołującej się do szekspirowskiej komedii na ukształtowanie akcji, postaci i przestrzeni w powieści Hardy’ego. Identyfikuje przy tym i wyjaśnia podobieństwa i różnice wynikające ze zmian, jakim uległa literatura pastoralna w dziewiętnastowiecznej Anglii.

Nawiązania do szekspirowskiego Lasu Ardeńskiego pojawiają się także w utworach Kerouaca omawianych w związku z życiem konwencji pastoralnych w „W poszukiwaniu Arkadii. Relacje Jacka Kerouaca z górskiego szlaku ku prawdzie”, gdzie pobyt na arkadyjskim Desolation Peak prowadzi do przemiany osobowości. Przemiana wydaje się – jak implikuje kolejny tekst – nietrwała, bo z perspektywy upływu czasu widziana jest w kategoriach o wiele mniej pastoralnych, pomimo ciągłego przywoływania szekspirowskiego Lasu Ardeńskiego. Autorka stwierdza w

konkluzji, że pomimo licznych odniesień pastoralnych, powieści Kerouaca nie realizują w pełni konwencji pastoralnej, ponieważ przedstawienie natury w kategoriach *locus amoenus* stanowi jedynie tło dla bohatera, nie dając gwarancji trwałości jego wewnętrznej przemiany.

Problematyka przeplatania się motywów *locus amoenus* i *locus horridus* w literaturze inspirowanej konwencją pastoralną jest omawiana również w dwóch pracach Habilitantki poświęconych „The Turn of the Screw” Henry Jamesa: „Amoenus versus horridus. The Turn of the Screw and the (Counter) Pastoral” (2014) oraz późniejszej „Amoenus versus horridus. W kleszczach lęku w świetle konwencji sielankowej” (2017). Autorka ukazuje w nich stopniowe przekształcanie się pastoralnej przestrzeni *locus amoenus* w przestrzeń *locus horridus*, słusznie twierdząc, że to właśnie ambiwalentny charakter ich wzajemnego przenikania stanowi o szczególnej atrakcyjności utworu dla jego czytelników i adaptatorów.

Inne wymiary funkcji tradycji pastoralnej są poddane analizie w artykule „(O)pozycje: niewinność dziecka w tradycji pastoralnej” (2021), tym razem w nawiązaniu do Derridańskiej krytyki opozycji binarnych i strukturalistycznej tendencji do lokowania każdego tekstu w ramach konwencji, reguł gatunkowych, czy tradycji przesłaniających jego niepowtarzalny, jednostkowy charakter. Autorka rozpoczyna swoje rozważania od refleksji nad problemem semantycznych implikacji opozycji *sacrum* i *profanum* dla literackiej konstrukcji obrazu dzieciństwa jako sfery *sacrum* reprezentującej czystość i niewinność w opozycji do *profanum* dorosłości. Autorka wskazuje też na ścisły związek pomiędzy literacką reprezentacją okresu dzieciństwa z modalnością sielankową oraz przemianami, jakim ulegała w trakcie rozwoju historycznego. Analityczna część pracy obejmuje wnikliwe omówienie sposobów wykorzystania sielankowości w dwóch pochodzących z przełomu wieków powieściach Kennetha Grahama’*a* *Złoty wiek* (1895) i *Wyśnione dni* (1898), ukazujące dostosowanie konwencji pastoralnych do potrzeb zarówno dziecięcego, jak i dorosłego odbiorcy.

W artykule „Pastoralizm wobec wojny w *Tęczy* i *Zakochanych kobietach* D.H. Lawrence’a” (2021) dr Wojciechowska ukazuje przemiany roli toposów pastoralnych w literaturze czasów I Wojny Światowej. Autorka przeciwstawia ambiwalentny sposób ich użycia w powieściach Lawrence’a ich dominującej funkcji eskapistycznej w „wojennej” twórczości poetów georgiańskich. Autorka słusznie kwestionując poglądy krytyków określających *The Rainbow* jako powieść pastoralną, wskazuje na ograniczoną rolę elementów pastoralnych w kontekście ukazanego w utworze „niepokoju i zmagań w świecie przyrody”, jak również stałe naruszanie sielankowości w wymiarze akcji, tła i konstrukcji kluczowych scen nawiązujących do tej konwencji. Choć w *Women in Love* konstrukcja świata przedstawionego opiera się na tradycyjnych opozycjach pastoralnych: wieś-miasto / przyroda-technologia, to jednak z jednej strony wykorzystywanie, a z drugiej stałe naruszanie motywów pastoralnych w wymiarze przestrzennym i personalnym nie prowadzi do ukonstytuowania się stabilnie sielankowego obrazu świata, ani nawet nie implikuje możliwości osiągnięcia takiego stanu. Jak trafnie zauważa Autorka, dzieje się tak przede wszystkim z powodów pozatekstowych. Pomimo oczywistej preferencji Lawrence’a w stosunku do świata natury, a nie industrialnej cywilizacji, pastoralny eskapizm staje się niemożliwy wobec konieczności

przedstawienia realistycznego obrazu rzeczywistości i dlatego motywy *locus amoenus* i *locus terribilis* nieustannie się w powieści przeplatają.

Zainteresowania badawcze dr Wojciechowskiej nie ograniczają się wyłącznie do problematyki sielanki, autobiografii i nostalgii w okresie Modernizmu, o czym świadczy szereg prac poświęconych innym zagadnieniom. Za szczególnie interesujące uważam cztery publikacje omawiające znaczenia i funkcje żywiołów w utworach Lewisa i Tolkiena: „'Qui trans mare currunt': Podróż Wędrowca do świtu” (2017), „Śródziemie i jego mieszkańcy: ziemski pierwiastek według J.R.R. Tolkiena” (2019), „'Aut famam sequere aut sibi convenientia finge': (na)tchnienie i powietrzne, inspiracje w cyklu o Śródziemiu J.R.R. Tolkiena” (2020), „'A riveder le stelle': ognisty pierwiastek we Władcy pierścieni J.R.R. Tolkiena” (2021)

Inna domena pracy badawczej habilitantki to problematyka rodziny i edukacji w epoce późnowiktoriańskiej i jej reprezentacje w literaturze tego okresu. W “Judgement but no Justification: Henry James's Criticism of Family and Education” (2018) Autorka dokonuje udanej rekonstrukcji poglądów Jamesa na podstawie relewantnych wątków z jego wybranych utworów, zawierających wiele, jej zdaniem wysoce krytycznych ocen formułowanych przez niego w odniesieniu do systemu edukacji, szczególnie dotyczących niskiej jakości nauczania i praktykowania podwójnych standardów moralnych. Podobnej problematyce poświęcony jest artykuł “Patriarchy and the (late)Victorian Middle-Class Family Reconsidered” (2019) przedstawiający pierwsze symptomy przełamywania wiktoriańskiego modelu roli kobiet w życiu rodzinnym na podstawie wspomnieniowych esejów Virginii Woolf, dowodzących, że początki transformacji tradycyjnego modelu miały miejsce na długo przed okresem po I Wojnie Światowej.

Całkowicie odmienne zagadnienia poruszone są w pracy dotyczącej pandemii Covid-19. “Pandemic(s), Crisis, and Bibliotherapy” (2022) to ciekawy i praktycznie użyteczny artykuł poświęcony możliwej terapeutycznej funkcji literatury w radzeniu sobie z nową, nieoczekiwaną sytuacją stwarzającą liczne niebezpieczeństwa dla zdrowia psychicznego, nawet osób niedotkniętych bezpośrednio skutkami pandemii. Autorka dokonuje porównania z podobnie globalną epidemią hiszpańskiej grypy po I wojnie światowej, podkreślając występujące pomiędzy nimi podobieństwa (społeczne restrykcje i wymuszone sposoby zachowania) i różnice polegające przede wszystkim na jej swoistej marginalizacji i mniejszej świadomości wynikających z niej zagrożeń spowodowanych najpewniej świadomością okrucieństw niedawno zakończonej wojny. Widać to wyraźnie w stosunkowo nielicznych wzmiankach jej poświęconych w literaturze ówczesnych i nieco późniejszych czasów. Tymczasem obecnie Covid-19 stanowi centralny punkt zarówno w dyskursie prywatnym i literackim, jak i dyskursie medialnym, często odwołującym się do metaforyki militarnej. Ułatwia to radzenie sobie z kryzysem przez metaforyczny przekład nieznanego, groźnego zjawiska na kategorie militarne umożliwiające zrozumienie, tego, co niezrozumiałe. W związku z tym, ważną rolę może odgrywać biblioterapia wykorzystująca utwory literackie do inicjowania zewnętrznego i wewnętrznego dialogu redukującego poczucie osamotnienia, szczególnie te powstałe w wyniku przedłużającej się sytuacji „social distancing” i społecznej izolacji. Autorka ilustruje to zjawisko na podstawie przykładowej analizy konstrukcji wiersza „Corona Sucks” Tilla Kinzela, jego

najważniejszych znaczeń i funkcji społecznych w kontekście pandemii otwierających przestrzeń dialogu z czytelnikiem poprzez nawiązywanie do wspólnych doświadczeń. Przykład literatury „pandemicznej” prowadzi Autorkę do bardziej ogólnych konkluzji dotyczących terapeutycznej roli literatury – szczególnie piśmiennictwa autobiograficznego – w przypadku wszelkich przypadłości chorobowych, dającej poczucie wspólnoty ludzkiego losu. Dowodzi tego, chociażby, przytaczany wzrost publikacji o charakterze autobiograficznym w okresie pandemii, które wykorzystując narracyjną logikę kontrolującą w jakimś stopniu nieprzewidywalność dalszego ciągu losów jednostki, przynoszą ze sobą nadzieję na szczęśliwe zakończenie. Autorka sugeruje również, że rosnące zainteresowanie tekstami autobiograficznymi może doprowadzić do zmiany dominującego kanonu gatunków we współczesnym życiu literackim.

Dorobek naukowy dr Wojciechowskiej obejmuje szerokie spektrum analizowanych utworów i okresów literackich, będąc jednocześnie w dużym stopniu zintegrowaną twórczością publikacyjną pod względem tematycznym, która obejmuje przede wszystkim problematykę pastoralizmu, autobiografizmu i nostalgii. Te trzy wyróżnione wątki w jej refleksji literaturoznawczej często się przeplatają, co umożliwia habilitantce odkrywanie ich nowych aspektów. Na uwagę zasługują gruntowna znajomość literatury przedmiotu w przypadku każdego z omawianych przez nią zagadnień. Świadomość najnowszych tendencji w badaniach literaturoznawczych nigdy nie oznacza w działalności badawczej Habilitantki bezkrytycznego podążania za modą. Decydującym kryterium wykorzystania nowych konceptów i propozycji metodologicznych jest niezmiennie ich przydatność w możliwie pełnym rozwiązywaniu problemów badawczych. Należy podkreślić, że zarówno w angielskich, jak i polskich pracach, dr Wojciechowska posługuje się przejrzystym, a zarazem bogatym i eleganckim językiem, wolnym od zbędnych quasi-naukowych ornamentacji.

Kandydatka dwukrotnie uczestniczyła w organizacji konferencji naukowych: jako sekretarz ogólnopolskiej konferencji *Ślady Szekspira - jego biografia i dzieło w literaturze oraz innych tekstach kultury* (Kraków 2016) oraz jako przewodnicząca komitetu organizacyjnego międzynarodowej konferencji *Transformations: Time in Culture, Literature, and Language* (Kraków 2023).

Kandydatka należy do czterech stowarzyszeń naukowych: British Comparative Literature Association, Joseph Conrad Society (UK), Polskie Towarzystwo Conradowskie i Polish Association for the Study of English. Jest członkiem rady naukowej łotewskiego periodyku naukowego *Journal of Comparative Studies*. Jest autorką recenzji wydawniczej 1 monografii i 4 artykułów naukowych. Aktywnie uczestniczy w rozwijaniu wymiany naukowej w ramach programu Erasmus oraz współpracy naukowej z Daugavpils University, Łotwa, Wydziałem Nauk o Kulturze Paderborn University, Niemcy i Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Kandydatka prowadzi wykłady i seminaria (magisterskie i licencjackie) z zakresu historii literatury angielskiej i amerykańskiej. Była promotorką 42 prac magisterskich i 33 licencjackich. Za swoje osiągnięcia w pracy otrzymała nagrodę Rektora Akademii Ignatianum za działalność naukową i organizacyjną. W 2022 roku przez jeden semestr pełniła funkcję pełniącej obowiązki Kierownika Katedry Nauk o Literaturze w Akademii Ignatianum w Krakowie. Jest również członkinią zespołów

zajmujących się jakością kształcenia akademickiego, a od marca 2023 uczestniczy w pracach Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia dla Instytutu Neofilologii Akademii Ignatianum w Krakowie.

Podsumowując, działalność naukowa dr Wojciechowskiej stanowi ważny wkład w wiedzę na temat mniej rozpoznanych aspektów twórczości Henry Jamesa i Josepha Conrada oraz przynosi propozycję nowego podejścia do badania tekstów autobiograficznych w związku ze zjawiskiem nostalgii. Jej twórczość naukową cechuje rzetelność i konsekwencja metodologiczna, umiejętność stawiania odważnych i interesujących pytań badawczych, oraz staranna dokumentacja proponowanych wniosków. Biorąc pod uwagę poważną wartość poznawczą publikacji p. dr Sylwii Janiny Wojciechowskiej, ich wysoki poziom naukowy, jej osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne a także aktywny udział w międzynarodowym i krajowym życiu naukowym, wnoszę o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Artur Blaim